

SĂPĂTURA ARHEOLOGICĂ DE LA CEHEI (JUD. SĂLAJ)

Localitatea Cehei, aparținând orașului Șimleu Silvaniei, este situată în nord-vestul județului Sălaj, pe cursul Crasnei, la poalele masivului «Măgura Șimleului». În literatura arheologică este cunoscută datorită descoperirii, în perimetrul localității, a unui tezaur dacic compus din monede și obiecte de podoabă din argint (Chirilă-Matei, 1986; Matei, 1986; Matei, 1987).

Punctul «Misig» se prezintă ca o «insulă» mai ridicată în mijlocul unei zone mlăștinoase. Vestigii arheologice în acest punct au apărut întâmplător în primăvara anului 1987, determinând muzeul din Zalău să efectueze un sondaj în același an (Lakó-Rad, 1988). Rezultatul săpăturilor din acel an a făcut obiectul unui scurt raport preliminar (Lakó-Rad, 1988), iar în 1996 materialele descoperite în 1987 au fost publicate integral (Bejinariu-Lakó, 1996).

În vara anului 1996 (10-22 iunie) au început săpături sistematice în acest sit arheologic, săpături ce se înscriu în planul de cercetare arheologică a microzonei «Măgura Șimleului». A fost trasată o secțiune (S1/96-50) x 2 m orientată sud-nord, paralelă cu albia actuală a Crasnei și situată la cca. 30 m de cursul râului. Cum în 1987 apăruseră materiale arheologice din mai multe perioade, în această campanie am urmărit în principal stratigrafia sitului.

O primă constatare de ordin stratigrafic constă în grosimea redusă a stratului de cultură (între 0,15-0,60 m), cu excepția complexelor care se adâncesc în steril. Partea superioară a stratului de cultură a fost afectată de arături pe o adâncime de cca 0,20 m. Cele mai consistente depuneri arheologice sunt cele din epoca bronzului, depuneri surprinse pe întreg parcursul secțiunii. Doar în câteva locuri (m 12,90-13,30 și m 18-18,50) au fost detectate urmele unui nivel neolitic gros de cca. 0,20m. Deși au apărut și câteva gropi cu un inventar ceramic caracteristic sec.II-IV d.Hr., precum și o groapă cu material hallstattian, nu am surprins și un nivel de cultură aferent acestor perioade, mai ales că aceste complexe s-au conturat la extremitatea nordică a secțiunii, unde grosimea depunerilor arheologice este simțitor mai redusă (cca. 0,15).

Descrierea complexelor:

În total au fost descoperite 24 complexe și anume 23 de gropi și o locuință. Majoritatea gropilor s-au conturat doar de la nivelul adâncirii lor în steril.

G1/1996: are o formă cilindrică cu diametrul de 0,55m. Inventarul, modest, constă doar în puțină ceramică fragmentară și pietre de râu.

G2/1996: este o groapă de formă tronconică, excavată doar parțial. Diametrul la gură este de 0,80 m iar pe fund de 1,30m. Conține ceramică fragmentară, chirpici, pietre și oase de animale.

G3/1996: are o formă cilindrică, este lipsită de inventar, părând a fi o groapă de stâlp. Diametrul ei este de 0,35m.

G4/1996: are formă cilindrică cu diametrul de 1m. Se adâncește în steril cu 0,47m. Este unul din complexele bogate în material: 3 vase întregibile sau parțial

întregibile și fragmente de la alte vase, lipitură de vatră, pietre, oase și bucăți mari de chirpici arse până la vitrifiere.

G5/1996: este tot o groapă de formă cilindrică, adâncă de 0,9 m cu diametrul de 0,54 m. Inventarul este compus din ceramică fragmentară, chirpici, pietre și oase. În această groapă au apărut și două fragmente de zgură de bronz.

G6/1996: este o groapă de formă tronconică cu diametrul la gură de 0,90 m iar pe fund de 1,2 m. Conține un vas parțial întregibil, precum și fragmente de la alte vase, chirpici, bucăți de micașist și oase.

G7/1996: este, de asemenea, o groapă de formă tronconică cu diametrul la gură de doar 0,44 m iar pe fund de 1,4 m. Inventarul este modest, constând din fragmente ceramice, chirpici, lipitură de vatră, pietre și oase.

G8/1996: este o groapă de formă cilindrică adâncă de 0,83 m cu diametrul de 1,3 m. Este tăiată parțial de G9. Inventarul este sărăcăcios: puține fragmente ceramice, oase, chirpici și bucăți de micașist.

G9/1996: are o formă tronconică cu diametrul la gură de 1 m iar pe fund de 1,6 m. Conține ceramică fragmentară, chirpici, oase și fragmente de micașist. Au apărut și două fragmente de discuri (capace?) din lut, precum și o strecurătoare fragmentară.

G10/1996: este de formă tronconică cu deschiderea la gură de 1,38 m iar diametrul măsurat pe fund este de 1,52 m. Conține ceramică fragmentară, chirpici, oase, bucăți de lipitură de vatră.

«G11/1996»: este indicativul unui complex depistat între m 8-9 ai secțiunii la adâncimea de doar 0,15 m. Nu i-am putut contura profilul și credem că a existat aici un complex distrus parțial de arături datorită adâncimii reduse la care se afla. În acest «complex» am găsit două vase parțial întregibile precum și fragmente de la alte vase și bucăți de chirpici.

G12/1996: este o groapă tronconică cu diametrul la gură de 1,1 m și pe fund de 1,4 m. Inventarul este modest: doar câteva fragmente ceramice, chirpici, piatră de râu și oase. În profil se observă clar cum această groapă este tăiată de o groapă de stâlp ce aparține locuinței L1/1996.

G13-16/1996: sunt toate de formă cilindrică cu adâncimi apropiate (0,5-0,6 m). Diametrele variază: 0,8 la G14 și G 15, 1,1 la G13, respectiv 1,2 m la G16. Toate aceste gropi au un inventar modest: puțină ceramică fragmentară, chirpici, lipitură de vatră, piatră și oase.

G17/1996: este o groapă de formă cilindrică adâncă de 1,1 m cu diametrul de 0,4m. Conține ceramică fragmentară, lucrată cu mâna și la roată, chirpici și oase.

G18/1996: este de formă cilindrică cu diametrul de 1,4 m. Adâncimea gropii este redusă (0,4 m) iar inventarul constă doar în câteva fragmente ceramice, un fragment de vas-strecurătoare, oase și bucăți de micașist.

G19/1996: este o groapă adâncă de 1,7 m de formă cilindrică, cu diametrul de 0,9 m. Inventarul este asemănător cu cel al gropii nr.17. Și în această groapă apar fragmente de vase lucrate la roată.

G20 și G22/1996: sunt gropi de formă cilindrică, puțin adânci (0,3 respectiv 0,4 m) cu diametrul de 1,5 m (G20) și 1,2 m (G22). Ambele au un inventar modest: fragmente ceramice mărunte, pietre, oase și chirpici.

G21/1996: este tot o groapă de formă cilindrică de mari dimensiuni (diametrul de 1,25 m iar adâncimea de 1,2 m). Conținea o mare cantitate de oase de animale, pietre de râu precum și câteva fragmente ceramice lucrate cu roata și cu mâna.

G23/1996: este de formă cilindrică, cu diametrul de 0,9 m și adâncimea de 0,7 m. A fost cercetată parțial. Inventarul este compus din două vase întregibile parțial, precum și pietre, oase, o așchie de obsidian, chirpici și resturi de la alte vase.

Locuința L1/1996 a fost secționată oblic. Este o construcție patrulateră, ușor adâncită (0,6-0,7 m) față de actuala suprafață a solului. Au fost surprinse mai multe urme ale perilor ce constituiau pereții, precum și două gropi de la stâlpii principali de susținere. Groapa de amplasare a unui stâlp tăia chiar o groapă mai veche (G12). Locuința pare să fi avut vatră de foc, urmele unei asemenea amenajări fiind surprinse în jumătatea nordică a construcției. După marea cantitate de cenușă și cărbune existentă în spațiul locuinței putem afirma că sfârșitul acesteia s-a datorat unui incendiu, idee susținută și prin descoperirea unor fragmente de bărne carbonizate. Au fost descoperite foarte multe fragmente ceramice, chirpici, lipitură de vatră, oase, etc. Din păcate locuința nu a fost cercetată integral, obiectiv pe care dorim să-l realizăm în campania următoare.

Gropile reprezintă majoritatea covârșitoare a complexelor descoperite în decursul săpăturii din 1996 de la Cehei «Misig». Din 22 de gropi, 6 sunt de formă tronconică, înguste la gură și mai late al fund, iar 16 sunt circulare. Din ultima categorie unele gropi (G1, G3, G5) pot fi considerate gropi de stâlpi (sunt gropi adânci și au un diametru redus: cca 0,45-0,55m). Inventarul tuturor gropilor (poate doar cu excepția G4) este sărăcăcios, ceea ce dă impresia că avem de-a face cu gropi menajere. Probabil gropile tronconice au fost utilizate inițial drept gropi de provizii, iar ulterior, deteriorându-se, au fost transformate în gropi menajere. Altele puteau fi simple gropi pentru extragerea lutului. Groapa G4 pare să aibă un caracter aparte. A fost astupată imediat după săpare cu pământul excavat anterior, de aceea i s-a conturat cu greu forma. În inventarul său se numără și vase întregi (o ceașcă), dar și vase parțial întregibile sau doar fragmente.

Deși au fost săpuți 100m², a fost descoperit puțin material, ceramica reprezentând cea mai mare parte a acestuia. Ceramica neolitică reprezintă un procent relativ însemnat în ansamblul ceramicii descoperite. Așa cum am arătat la începutul textului, pe unele porțiuni s-au păstrat chiar resturile unui nivel neolitic gros de cca. 20 cm. Între m 31-32 ai secțiunii au apărut în poziție secundară numeroase fragmente ceramice neolitice, unele chiar întregibile parțial. Probabil în această zonă a existat un complex neolitic, distrus de locuirile ulterioare. Ceramica neolitică este de calitate medie, degresată cu nisip, măr sau pleavă. Prezintă în unele cazuri un slip gălbui-roșcat și nu este decorată, cu excepția unor fragmente pe care apar mici proeminențe conice neperforate. După aspect ar putea fi datată în neoliticul mijlociu sau târziu.

În săpătură a apărut și un singur fragment ceramic ce aparține culturii Coțofeni din perioada de tranziție spre epoca bronzului. În apropierea sitului de la «Misig» la punctul «Noves» aflat la cca 1 km au fost descoperite numeroase fragmente de factură Coțofeni ce constituie indiciul prezenței unei așezări Coțofeni în acest loc (periegeze I. Bejinariu, H. Pop).

20 din cele 24 de complexe apărute în săpătură aparțin perioadei târzii a epocii bronzului. Ceramica prezintă trăsături caracteristice grupului Cehăluț, grup ce evoluează în zona cuprinsă între râurile Crasna și Barcău în perioada târzie a epocii bronzului (Kacsó, 1987, p.72sq; Kacsó, 1990, p.43sq; Kacsó, 1995, p.111sq; Némethi, 1987; Némethi, 1990). După cum se observă din planul săpăturii de la «Misig» există o serie de complexe care se întretaie, ceea ce presupune un evident decalaj cronologic (mai mic sau mai mare) între ele. În această situație este G9, care suprapune parțial G8, sau locuința L1, care suprapune o groapă mai veche G12. Aparent, materialul din complexe, deși fragmentar și relativ puțin, este unitar. Am putut observa însă că ceramica ornamentată prin intermediul inciziilor, ce apare în unele complexe (G4, G6, «G11») este o apariție mai rară în complexe ce par stratigrafice, mai târzii. Acesta este cazul locuinței L1, unde majoritatea ceramicii prezintă un lustru cu aspect metalic, caracteristic perioadei următoare, epoca hallstattiană, este decorată preponderent cu caneluri, iar drept degresant se folosesc cioburi pisate. În locuință apar numeroase fragmente de străchini cu buza invazată, simplă sau canelată, precum și fragmente de vase cu o ardere caracteristică roșie-cărămizie la interior, neagră cu aspect metalic la exterior. O situație asemănătoare am constatat și în cazul gropii G9. Ca urmare, înclinăm să credem că o parte din ceramica de la Cehei, descoperită în 1987, publicată de noi și atribuită fazei timpurii a culturii Gava, pare să reprezinte, mai degrabă, o etapă târzie în evoluția grupului Cehăluț, ciudat apar elemente caracteristice perioadei hallstattiene: străchini cu buza invazată și decorată cu caneluri, aspectul metalic al suprafeței exterioare, vasele cu pereți negri la exterior, roșii-cărămizii la interior, etc (Bejinariu-Lakó, 1996, pl.VI/1-3, XI/3).

Groapa G23 ce apare la capătul secțiunii a fost cercetată doar parțial. Ceramica descoperită aparține culturii Gava, dar există prea puține elemente pentru o datare mai exactă.

În campania din 1996 nu a fost descoperită ceramică celtică, deși fragmente de acest tip apăruseră cu prilejul sondajului din 1987 (Bejinariu-Lakó, 1996, pl.IX/6-7).

După cum am prezentat în partea destinată descrierii complexelor, în trei gropi (G17, G19, G21) au apărut și fragmente ceramice lucrate la roată, alături de ceramică lucrată cu mâna. Toate cele trei gropi sunt de formă cilindrică, cu diametrul cuprins între 1,1-1,7 m. Toate au un inventar modest. Ceramica lucrată la roată este reprezentată de pereți și buze de chiupuri de mari dimensiuni, cu ornamente în val încizate cu piaptânuș, fragmente de la un ulcior, un fund de cană și fragmente de la o oală. Drept degresant s-au folosit pietricele și mică. Culoarea ceramicii lucrată la roată este preponderent cenușie, dar există și câteva fragmente de culoare cărămizie-roșiatică. Această ceramică și, evident, complexe în care a apărut, pot fi datate în

perioada sec.II-IV d.Hr. Descoperirea de la Cehei «Misig» adaugă un nou punct repertoriului descoperirilor din această perioadă de pe teritoriul actual al jud. Sălaj (Matei, 1980).

Recentele săpături de la Cehei «Misig», deși încă reduse ca amploare, au dus la descoperirea unui material arheologic care atestă o locuire de durată în acest punct. Desigur, locul a fost preferat de către comunitățile umane pentru poziția sa mai ferită, datorită plasării sale în mijlocul zonei mlăștinoase. Această poziție implica însă și serioase riscuri datorită bolilor care apar în zonele mlăștinoase. În epoca bronzului foarte multe așezări ale culturii Otomani, de pildă, sunt amplasate însă, în astfel de locuri, aparent improprii vicijii umane (Bader, 1978, p.34-35). Materialele aparținând bronzului târziu de la Cehei «Misig», care ne interesează în mod deosebit, sunt, de asemenea, foarte importante pentru studierea evoluției grupului Cehăluș. În atare condiții continuarea cercetărilor în acest sit se impune ca o necesitate stringentă.

Bibliografie

- BADER 1978 T. Bader Epoca bronzului în nord-vestul României, București, 1978
- BEJINARIU-LAKÓ 1996 I. Bejinariu, E. Lakó Despre sondajul arheologic de la Cehei punctul «Misig» (1987), în Acta MP, XX, 1996, p.11-33
- CHIRILĂ-MATEI 1986 E. Chirilă, Al. V. Matei Tezaurul dacic de la Cehei (jud. Sălaj), în Acta MP, X, 1986, p.95-117
- KACSÓ 1987 C. Kacsó Beiträge zur Kenntnis des Verbreitungsgebietes und der Chronologie der Suci de Sus-Kultur, în Dacia N.S., XXXI, 1987, p.51-75
- KACSÓ 1990 C. Kacsó Bronzul târziu în nord-vestul României, în Symp. Thrac., 8, 1990, p.41-50
- KACSÓ 1995 C. Kacsó Der Hortfund von Arpășel, Kr. Bihor, în Bronzefunde aus Rumänien, Berlin, 1995, p.81-130
- LAKÓ-RAD 1988 E. Lakó, V. Rad Raport preliminar de cercetare arheologică la Cehei «Misig» (jud. Sălaj), în Acta MP, XII, 1988, p.85-89
- MATEI 1980 Al. V. Matei Repertoriul așezărilor aparținând dacilor liberi (sec. II-IV e.n.) descoperite pe teritoriul jud. Sălaj, în Acta MP, IV, 1980, p.229-244
- MATEI 1986 Al. V. Matei Tezaurul dacic de la Șimleu Silvaniei - Cehei, în MI, 20, 7, p.18-21
- MATEI 1987 Al. V. Matei Tezaurul dacic de la Șimleu Silvaniei - Cehei, în RPH, 12, 3, 1987, p.257-261
- NÉMETI 1978 I. Németi Descoperiri de la sfârșitul epocii bronzului în zona Carei, în SCIVA, 29, 1, 1978, p.99-122
- NÉMETI 1990 I. Németi Contribuții la cunoașterea sfârșitului epocii bronzului din nord-vestul României, în SCIVA, 41, 1, 1990, p.19-54

ARCHEOLOGISCHE AUSGRABUNGEN IN HUSKY (SÁLAJ GEBIET)

Zusammenfassung

Im Jahre 1996 hat eine gemeinsame Expedition des Simloger Museums für Geschichte und Kunst zusammen mit dem archäologischen und kunstgeschichtlichen Institut von Kaluga die Ausgrabungen auf der vielschichtigen Siedlung in Husky, des am linken Ufer des Flusses Krassne liegt, durchgeführt.

Auf den Ausgrabungsgrundstücken wurden 24 Komplexe eröffnet und zwar 23 Haushalten und eine Erdhütte (Säulenkonstruktion). Aufgrund des keramischen Stoffes sind 17 Haushalte und die Erdhütte gebaut, die zur Spätbronzezeit gehören. Drei davon wurden mit dem Töpferzeug der 3.-4. Jahrhunderte n. Ch., ein mit dem der Eisenzeit eingerichtet. Zwei lassen sich nicht bestimmen.

Die Ausgrabungen auf der Siedlung werden auch in den nächstlichen Saisons fortgesetzt.

